

CHUAH GUAT ENG

Chuah Guat Eng je malezijska pisateljica, ki piše v angleščini. Njena objavljena dela so med drugim *Echoes of Silence* (*Odmevi tišine*, roman, 1994), *Tales from the Baram River* (*Zgodbe z reke Baram*, zbirka ljudskih povesti iz Sarawaka, 2001), pa tudi pesmi, novele in članki v različnih publikacijah. Med te spadajo *The Hibiscus and the Merlion*, Penguinova antologija sodobnih malezijskih in singapurskih novel, *Gombak Review*, *New Strait Times*, *Literature Matters*, v Veliki Britaniji tiskan časopis Britanskega sveta in nekaj literarnih spletnih strani na internetu. Njen dramski monolog *Pandora's Box* (Pandorina skrinjica), napisan za Mednarodni teden aidsa leta 1996, je bil uprizorjen v Kuala Lumpurju (1996 in 1999) ter v Pakistanu (1999). Trenutno pripravlja doktorsko disertacijo o malajski književnosti na Universiti Kebangsaan Malaysia in vodi delavnice kreativnega pisanja v Kuala Lumpurju.

Dva čedna moška

Srečala sem ju leta 1984. Bilo je pozno poleti in jaz sem bila na kratkem dopustu v Londonu; stanovala sem pri Hamidi, stari prijateljici iz študentskih dni. Hamida in njen angleški sopro, Norman Ashby, sta pred kratkim ustanovila umetnostno galerijo, skromno podjetje, specializirano za malo znane, vendar obetavne mlade umetnike iz tretjega sveta. Dala sta mi vedeti, da dobro deluje, in rada bi me imela za partnerko. Gotovo sta v mojem položaju nižje uradnice v malezijskem zunanjem ministrstvu, ki je komaj kdaj dobila kako nalogo v državah tretjega sveta, videla nekakšno poslovno vrednost. Morda sta si predstavljala moje življenje kot nekakšen niz koktajl-partijev in druženj s tiste vrste umetniki, kakršne sta želela zastopati. Strastna ljubiteljica umetnosti pač nisem bila in poznavalka tudi ne. Vendar se jima to ni zdelo pomembno. Kot sta mi zagotavljala, tudi onadva nista bila – vsaj spčetka ne.

“To je posel,” je rekla Hamida, ko sem izrazila pomisleke o svoji usposobljenosti za agentko. “Koliko pa ti je treba vedeti o čemer koli, kar kupuješ ali prodajaš? Najboljše pri tem je, da ni nikakršnega finančnega tveganja. Dela jemljeva v komisijo. Če jih prodava, vzameva procente. Če ne, jih vrneva avtorjem. Brez zamere.”

“Razen seveda, če umetnik umre ali umira,” je dodal Norman skoraj veselo. “Tedaj pokupiva vse, kar ima, in čakava na bum.”

To je verjetno najboljši odnos do kakršnega koli posla, pa če prodajaš Umetnost ali Amwayeva čistila. Sodeč po kvaliteti njunega življenja v minulih letih je Ashbyjema očitno dobro šlo. Malo pred mojim obiskom sta se preselila v večjo hišo v nekoliko imenitnejšem predelu, in kot sta sama pripovedovala, sta precej potovala in sprejemala veliko gostov. Seveda, Hamidin oče je pred kratkim spet postal politično pomemben človek v Sabahu in pomislila sem, da Ashbyjeva verjetno dolgujeta svoj nov, boljši življenjski slog bolj temu dogodku kot poslom s prodajo umetnin. Vprašala pa nisem. Prevečkrat sem bila deležna njune gostoljubnosti, da bi si lahko privoščila resnico.

“Za nocoj sva povabila na večerjo enega naših avtorjev in njegovega agenta,” mi je drugega dne mojega obiska pri zajtrku povedala Hamida. “Če bo vreme zdržalo, bomo jedli *al fresco*, na vrtu. Všeč ti bosta.”

“Kdo pa sta?” sem vprašala.

“Andrew Young in Tim Hutcheson.”

“Nikoli slišala,” sem rekla. “Kateri je umetnik?”

“Andrew.”

“Mislila sem, da se ukvarjata samo z azijskimi in afriškimi umetniki?”

“Saj Andrew je Azijec. Rojen v Hongkongu.”

“Torej je ‘Yang’, pisano z ‘a’”, sem rekla. Obžalovala sem – in še vedno obžalujem – te kitajske Lowe, Lynne, Leighe in Younge. Še posebno, kadar imajo angleška osebna imena. Diplomatskim slugom, kot sem jaz, ki se moramo ubadati s potnimi listi in vsemi mogočimi identifikacijskimi dokumenti, povzročajo brez konca zmed in zadreg.

“Ne. ‘Young’ je, kot v angleščini ‘mlad’,” je odgovorila Hamida.

Tisti trenutek sem sklenila, da je Andrew Young brezsrmen anglofil. Popolnoma nerazumno od mene, saj je v večini primerov poangležen zapis kitajskega imena posledica muhe in kaprice matičarja ob rojstvu.

“Pa Tim?” sem vprašala.

“Oh, Tim je Anglež, kolikor se najbolj da. Čeprav se je rodil v Sabahu,” je rekla. “Družina je tam že celo večnost. Njegov stari oče je bil tisti Hutcheson iz Hutcheson & Attwater.”

“Odvetniške firme?” sem vprašala.

“Ne, ne,” je rekel Norman s kančkom nestrpnosti. Dolga leta je delal v Sabahu, tam je tudi spoznal Hamido. In nikakor ni mogel razumeti, kako da še dve desetletji po združitvi večina polotoških Malezijcev, kakršna sem jaz, tako samozadovoljno, celo nesramno nima pojma o ničemer v zvezi s Sabahom in Sarawakom.

“Hutcheson & Attwater je bila ena največjih evropskih trgovskih hiš v Sabahu oziroma tedanjem britanskem severnem Borneu,” je pojasnila Hamidah. “Zdaj ne obstaja več. Kmalu po nemirih leta devetinšestdeset so jo lastniške družine prodale neki sabaški državni agenciji. Attwatri so se vrnili v Anglijo, Timov oče pa je ostal, mislim, da se je hotel poskusiti v reji konj ali nekaj takega. Ni se mu izšlo in izgubil je veliko denarja. Po tistem si ni mogel privoščiti življenja v Angliji, kot pravi Tim. Pa tudi prestar je bil, bi rekla. Tako je še vedno v Sabahu, na svojem posestvu. Brez konj, ima pa nekaj dobre zemlje.”

“Kaj pa Andrew Young? Njegov stari oče je bil najbrž kakšen tajpan?”

“Tega ne vem. Je pa očitno poln denarja.”

O umetnosti Andrewa Younga mi nista povedala ničesar. Tipično. Tudi moja reakcija je bila tipična. Sklenila sem, da njegova umetnost, ki se ni kovala na nakovalu revščine in stradeža, ne more biti dobra.

V trenutku, ko sem ga zagledala, pa so mi vsi ti nevredni predsodki izpuhteli iz glave; izrinili so jih drugi, vznemirljivejši, naglo si sledeči vtisi. Stala sem na vrtu in ga opazovala, kako stopa skozi francoska vrata in prihaja proti meni, in moja prva misel je bila, kako eteričen je videti, kako graciozno se giblje. Druga misel, ko je prišel dovolj blizu, da sem razločila njegove poteze, je bila, da ni zdrav. Tretja misel, ko je obstal pred mano, da bi se predstavil, je bila: Moj bog, saj umira!

Njegove oči so bile krive. Bile so črne in brez leska, kot da se svetloba ne zrcali v njih; kot oči umirajoče psičke, ki sem jo nekoč držala v rokah. Psička, potepinka, je nekako zašla na moj vrt, se pijano opotekla po dovozu in izbruhala mlake krvi. Nobenega zunanjšega znamenja poškodbe ni bilo, a ko me je pogledala, sem vedela, da je tisti ali tisto, kar jo je udarilo, zadelo prav v jedro njenega bitja. Njene črne oči so bile motne, temne, polne brezupa in zavedanja smrti. In vendar mi je obliznila roke, kot bi me hotela potolažiti.

Ko mi je Andrew segel v roko, se mi je zazdelo, da vidim v njegovem nasmehu isto željo, da bi me potolažil. Tedaj sem začutila, da ve, da sem prepoznala smrt v njegovih očeh, in da se nekako opravičuje, ker je ni sposoben skriti pred mano. Narahlo mi je stisnil roko, kot bi hotel zapečatiti skrivno vez med nama, se obrnil in stegnil roko proti mladeniču, ki je stopal proti nama. "Naj vam predstavim svojega agenta in najboljšega prijatelja Tima."

Težko bi se zdaj natančno spomnila njunih obrazov. Toda bila sta izjemno čedna moška. Proti tridesetim ali malo čez. Spominjam se, da sem pomislila, kako angelska sta videti, eden temen, drugi svetel. Andrew, drobnih kosti, rahlo sključen, počasnih gibov; simetrijo njegovega obraza je še poudarjala preča sredi črnih, do ramen segajočih las; lasje so mu nenehno padali kot napol zastarta zavesa čez tiste vznemirljive oči, obrobljene z za Kitajca nenavadno dolgimi in gostimi trepalnicami. Tim, eno samo življenje in svetloba; njegove modre oči so se iskriale od nemirne radovednosti; raven nos in zaobljena brada sta izražala samozavest in odločnost. Celo lepi, svetli, bolj konvencionalno pristrizeni lasje kot da so lovili svetlobo in energijo poznojesenskega sonca med svoje kodre in ožarjali obraz kot z obstretom.

Toda slutnja smrti je legla, mehka in rahla kot pero, na mojo zavest. Spominjam se, kako sem se jo trudila razumsko odgnati. To je zaradi ambienta, sem si govorila. Res, čeprav smo se premikali in pogovarjali, ko smo sedeli na določena mesta za mizo na trati, je bila v vsem, kar sem videla, nekakšna melanholija tihožitja. Zrak je bil zrak poletja, topel in negiben; svetloba pa je ožarjala vse z zlatim žarom jeseni – krožnike, kozarce, pribor, vinske steklenice, beli namizni prt, celo dolge sence, ki jih je metala okrog nas. In tisti neznatni vonj sladkega razkroja, ki se je dvigal iz hrušk na tleh, kamor so popadale, napol zrele, v minuli nevihti. Bilo mi je, kot da sem v neki drugačni dimenziji kot ostali, dimenziji, v kateri kot da čas zadržuje dih. Iz mojega mehurčka popolne negibnosti je bilo vse videti kot film v počasnem posnetku; vsak gib se je raztegnil v času, razcepljen v milijone zaporednih delcev, vsak delec zase – in pomemben, ker je bil zase. Zdelo se mi je, da prihajajo glasovi od nekod zelo daleč. Počutila sem se neskončno odmaknjeno, neskončno modro in neskončno žalostno.

"Andrew je nenavadno čeden, ni res?" Timov nizki, posmehljivi glas tik ob mojem levem ušesu. Zavedela sem se, da je moj prazni pogled usmerjen v Andrewa, ki mi je sedel naravnost nasproti.

"Ja, je. Se že dolgo poznata?"

“Vse življenje. Hodila sva v isto šolo.” Imenoval je zasebno šolo, za katero sem dotlej slišala samo v zvezi s tradicijo, brez dvoma že davno opuščeno, mrzlih kopeli v zimskih jutrih. “Naši družini sta imeli skupne poslovne interese. Nekoč.”

“Hamida mi je povedala, da vaš oče še vedno živi v Sabahu,” sem rekla. “Greste večkrat tja?”

“Niti ne. Ves tisti cirkus glede las, saj veste.” Mislil je na vladno uredbo, ki je dolglasim fantom prepovedovala vstop v državo. “Andrew se je zelo obotavljal iti, ampak lani za božič sva bila tam.”

“In je bil obisk vreden striženja?” sem vprašala s smehom, pričakujoč, da se bo tudi on zasmejal, da bo uvidel smešno plat čudnih pravil in uredb moje države. Vendar se ni zasmejal in mi ni odgovoril. Obrnila sem se, da bi se prepričala, ali me je slišal, in videla, da njegove oči počivajo na Andrewu. To je bil čudno zamišljen in nekoliko mrk pogled izpod rahlo nagubanega čela. Sledila sem mu do Andrewa, ki je očitno ravno v tistem trenutku začutil, da ga Tim opazuje. Dvignil je pogled, ujel Timovega in se nasmehnil. Potem je za kratek čas zaprl oči, kot bi počasi pomežiknil, in komaj opazno premaknil glavo na eno stran, kot bi hotel reči: “Nikar.” Bilo je tako podobno znamenju sokrivde, kakršno včasih pošljejo starši otrokom, kadar so v družbi, ali partnerji drug drugemu, če je zraven tretja oseba, da sem se zdrznila in se sunkoma obrnila nazaj k Timu. V istem trenutku se je Tim obrnil k meni in v delčku sekunde, ko sva si pogledala v oči, sem vedela, da Tim ve, da jaz vem, da Andrew ve, da umira. Hitro sem pogledala v stran in čez trenutek je Tim rekel: “Oprostite. Kaj ste rekli?”

Ponovila sem vprašanje. Tim, očitno spet zbran, je rekel: “Seveda.” Po kratkem premolku je dodal: “Pravzaprav mislim, da bom moral Andrewa kmalu spet peljati tja.”

Ravno tedaj je Norman vprašal, ali bi kdo še vino, in pogovor je stekel v bolj običajno smer.

Ne Andrewa ne Tima nisem nikoli več videla. Bila pa sta še dva post-skriptuma, če lahko tako rečem.

Tik pred božičem leta petinosemdeset sem dobila Hamidino razglednico s poštnim žigom Kota Kinabaluja. Načrtovala sta postumno razstavo Andrewovih del in sta bila v Sabahu zato, da bi dobila dovoljenje od nekoga, ki je podedoval vse njegove umetnine. Tako sem zvedela za Andrewovo smrt. Me je prevzel občutek izgube? Prepričana sem, da me je, čeprav verjetno ni imel veliko opraviti s človekom samim. Videla sem ga samo enkrat in bi težko rekla, da sem ga poznala. To je bila nekako bolj splošna žalost zaradi izgubljene mladosti, lepote, talenta – iskreči se sijaj neuresničenih obetov. Spominjam se, da sem se vprašala, kaj je s Timom in zakaj ga Hamida ne omeni z imenom, saj je moral biti on tisti, ki je podedoval Andrewova dela. Vendar je bila to le nekakšna bežna pomisel. Nisem bila dovolj radovedna, da bi pisala Hamidi in jo vprašala. Kaj drugega mi ni prišlo na misel. To so bila leta, ko se je svet – moj svet – komaj začel zavedati aidsa.

Drugi postskriptum je bil stvar naključja. V začetku leta sedeminosemdeset mi je na letalu iz Šrilanke, ko sem se vračala z dopusta, padel v oči kratek zapis v lokalnem časopisu. Poročilo iz Kota Kinabaluja. Angleža Timothyja Hutchesona so našli mrtvega v njegovem stanovanju. Nobenih podrobnosti o tem, kako je umrl, le izjava policije, da ni suma na kako nasilno dejanje. Ob skopi omembi še ene smrti pa sem vendarle posumila na samomor. Samo mesec dni prej je bil pri lovu na merjasca smrtno zadet Timothyjev oče. Razen navedbe dejstva, da je šlo po mnenju mrliškega oglednika za nesrečo, v poročilu ni bilo ničesar o tem dogodku – recimo o tem, kdo je bil v času streljanja ob njem in podobno. Citirana je bila samo izjava predstavnika družine, da je bil Tim od očetove smrti zelo depresiven, poročilo pa se je končalo z opombo, da je zdaj ostala še sestra ali sestrična, ne spominjam se dobro. Niti za trenutek nisem pomislila, da bi lahko šlo za kakega drugega Timothyja Hutchesona. Priimek Hutcheson je precej redek, še posebno v Sabahu. Seveda me je preblisnil spomin na Andrewovo smrt pred nekaj leti, vendar mislim, da je nisem povezala s samomorom.

Če Tima ne bi srečala, bi bila to samo še ena izmed čudnih reči, ki se včasih dogajajo v Sarawaku in Sabahu – deželah, ki ju nekako štejem za del svoje domovine samo v primerih, ko delne volitve v kakem odmaknjenem volilnem okrožju vplivajo na strankarsko politiko osrednje vlade. Stvar me je zanimala, vendar ni bilo nikogar, s komer bi se lahko o tem pogovarjala. Že davno prej sem zavrnila ponudbo Ashbyjev glede partnerstva in naše dopisovanje je nekako upadlo na občasno pismo ali razglednico. Tako so drobci tistega, kar sem vedela o Timu in Andrewu, počasi splavali v ozadje moje zavesti in sedli na dno – do včeraj, ko me je presenetil Hamidin telefonski klic. Za kratek čas se je ustavila v mestu, brez Normana, in zaželela si je, da bi se dobili na večerji.

.....

“Torej si zdaj vodilna svetovna strokovnjakinja za umetnost tretjega sveta ali kaj?” sem rekla, potem ko nama je natak naratočil vino. Pred srečanjem s Hamido po vseh teh letih sem bila nekoliko zaskrbljena; spraševala sem se, ali jo bom videla tako zgubano in pobožno, kot je po petdesetem postalo toliko mojih muslimanskih prijateljev. Pa se ni prav nič spremenila in odleglo mi je. Fizično je seveda težja in starejša. Ampak to, da je naročila vino in da je bila razoglava, mi je povedalo, da je znotraj ostala ista.

“Ojoj, galerijo sva že zdavnaj prodala. Čez čas je postalo nekako prenaporno. Ampak povej mi kaj o sebi, kaj delaš zdaj, ko si v pokoju?”

“Nič posebnega,” sem se izmaknila. “Razmišljam, da bi začela pisati spomine.”

“Zakaj pa spomine?” je vprašala.

“Večina bivših kolegov menda razmišlja o tem. Sicer pa, kaj drugega naj pišem? Romane? Ne znam si izmišljati zgodb. Nimam dovolj domišljije.”

“Jaz spominov ne berem. Predolgočasno. Zakaj bi koga zanimalo, kaj se je dogajalo tebi? Razen če si vse življenje prijateljeval z bogatimi in slavnimi ali

če si sam bogat in slaven. Ali še bolje, razvpit. Potem bi lahko prodal svojo zgodbo nedeljskim tabloidom in obogatel. Najboljše pri tem pa je, da ti je niti ne bi bilo treba samemu napisati, ker imajo za to profesionalne pisatelje." Taka je bila presoja Hamide Ashby, nekdanje trgovke z umetninami.

"Ej, najlepša hvala," sem rekla in ironično spoštljivo dvignila kozarec. Vse do tistega trenutka se nisem zavedala, kako očitno prozaično in nezanimivo mora biti moje življenje za vse, ki me poznajo. Grozilo je, da bo moja stran mize zajela mrakobnost. Hamida je morala začutiti moje razpoloženje, saj je pretrgala molk.

"Veš kaj," je rekla, "idejo imam. Skupaj se lotiva knjige. Imam zgodbo, resnično zgodbo, in tako fantastična je, da bi lahko prišla na seznam svetovnih uspešnic. Ampak morala bi biti napisana, kot je treba. Jaz, kot veš, ne znam pisati. Zato narediva takole. Jaz ti povem zgodbo, ti ji daš literarno obliko. Ko bo napisana, mi pošlješ rokopis in jaz ti najdem založnika v Angliji. In ko izide, si razdeliva zaslužek – 60 : 40 ali 70 : 30, kakor boš rekla."

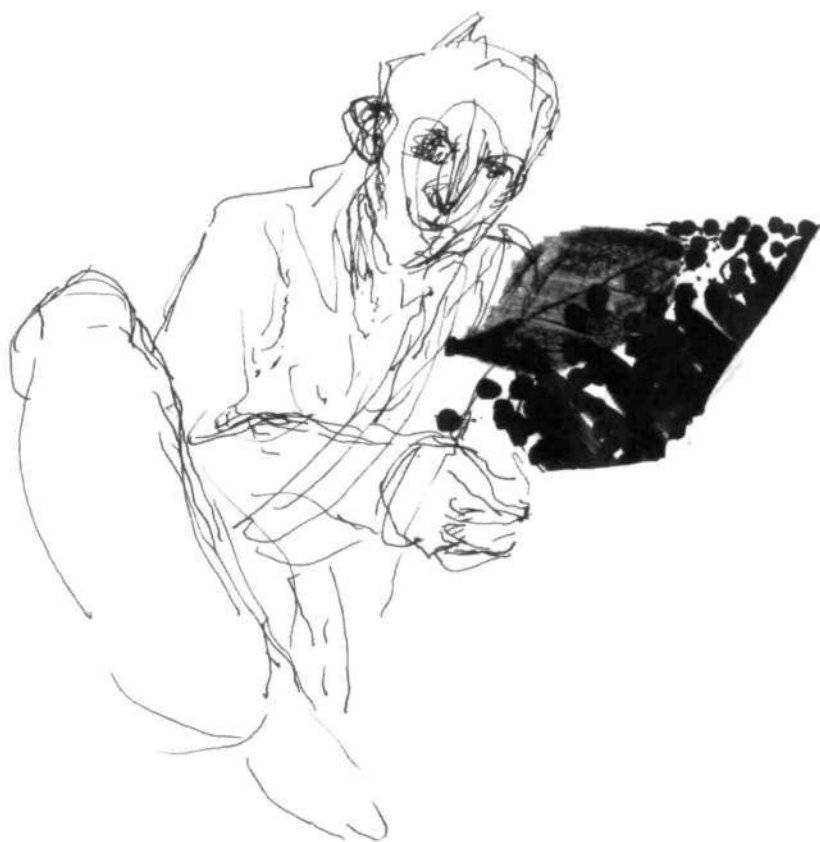
In ne da bi počakala na moj odgovor, je začela pripovedovati.

"Se spominjaš, kako sem te nekoč, ko si bila pri naju, seznanila z dvema mladeničema? Andrewom Youngom in Timom Hutchesonom? O ja, spominjaš se. No, oba sta že mrtva, veš. Umrla v zelo skrivnostnih okoliščinah. Ampak Tim ima nekje polsestro, zato morava biti zelo previdni. Ko boš pisala zgodbo, nujno uporabi izmišljena imena in spremeni kraj dogajanja, mogoče v Sarawak ali katero od držav na vzhodni obali.

Kot se najbrž spominjaš, sem ti povedala, da so bili Hutchesonovi lastniki britanske trgovske hiše v Sabahu in da je stari Hutcheson po tem, ko so jo prodali, ostal tam. No, eden izmed razlogov za to je bila njegova hči Cecilia. Imel jo je z neko domačinko, s katero je živel kmalu po smrti svoje prve žene, Timove mame. Res lepo dekle ta Cecilia – kot si lahko predstavljaš. Jaz sem jo videla samo enkrat. To je bilo kmalu po Andrewovi smrti, ko sva z Normom skušala organizirati postumno razstavo njegovih del. Vse, kar je imel, je namreč zapustil njej. Ne sprašuj me, zakaj. Zmeraj sem mislila, da sta bila on in Tim homoseksualca, veš. Ampak očitno nista bila tako zelo. Ali pa sta mogoče bila in hkrati tudi ne. Kdo ve. In to je del skrivnosti, razumeš? Samo pomisli, kakšne zgodbe lahko izpelješ samo iz tega preprostega dejstva.

Seveda bi si lahko mislili, da je Andrew gledal na Cecilio kot na sestro, ampak veš, v resnici je do leta 1983, ko sta bila s Timom na počitnicah v Sabahu, sploh ni poznal, čeprav je vedel zanjo. Ko sta bila šolarja, sta namreč – deloma zaradi poslovnih vezi med družinama – skoraj vse poletne počitnice preživljala drug pri drugem, eno leto v Hongkongu in naslednje v Sabahu. Ko pa sta končala šolo, je Andrew nehal prihajati s Timom v Sabah. Mogoče zato, ker je Timov oče približno v tem času začel odkrito živeti s svojo ljubico in je bilo Timu nerodno. Mogoče pa sta imela preprosto preveč opraviti vsak s svojim življenjem v Evropi. Skratka, nanesele so tako, da je bila Cecilia takrat, ko jo je Andrew prvič videl, lepa osemnajst- ali devetnajstletnica. Sta se zaljubila? Tega ne vemo, vendar mora biti razlog, zakaj je ob smrti vse zapustil njej.

Mogoče je Timov oče nasprotoval zvezi. Mogoče ji je nasprotovala dekletova mama. Mogoče je bil ljubosumen kak domačin, ki se je potegoval za njeno roko. Kolikor vemo, mogoče zadeva samemu Timu ni bila po volji. Še enkrat – kdo ve? Jaz vem samo to, da je Andrewa nekdo uročil ... Moj bog, zdajle me je prešinilo. Mogoče ga je uročila sama Cecilia. Mogoče je bila strašno zaljubljena vanj in ni hotela, da bi jo zapustil. Namreč, veš, v trenutku, ko je stopil v letalo in odletel domov, se ga je lotila čudna bolezen, ki se je končala s smrtjo. Saj si ga videla. Si takrat dojela, kako resno bolan je? Jaz moram reči, da nisem. Vsaj takrat ne. Mislila sem, da je samo preveč delal.

Po tisti večerji sem ju prvič spet videla čez nekaj mesecev, okrog božiča. Ko sem zagledala Andrewa, sem bila popolnoma pretresena. Ni bil privezan na posteljo ali kaj takega, ampak en sam pogled je bil dovolj, da sem takoj pomislila: "Rak." Že za naslednji dan sem se dogovorila s Timom, da se dobiva v galeriji, sama. Ubogi fant se je čisto zlomil in se razjokal. Videla sem, da mu je v olajšanje, da se lahko z nekom pogovarja o tem. Andrew je očitno prvič začutil tisto omotico med poletom domov. Takrat se jima to ni zdelo nič takega, saj Andrew od nekdaj ni najbolje prenašal potovanj, in ko sta bila spet doma, so omotice izginile. Ampak od takrat naprej je imel Andrew nenehno rahlo povišano temperaturo in je bil nekako mlahav. Stvar se mu ni zdela dovolj resna, da bi poiskal zdravniško pomoč, bilo pa je precej neprijetno, saj je izgubil tek in veselje do tako rekoč kakršne koli umske ali telesne dejavnosti. Seveda je trpela tudi njegova umetnost. Nazadnje ga je po nekaj tednih Tim prepričal, da je morda v Sabahu staknil kako bakterijo in da bi morala stopiti k specialistu za tropske bolezni. In sta šla. Naredili so vse teste in take reči. Pa niso našli nikakršnega vzroka. Se pravi, nikakršnega organskega vzroka. Tako seveda tudi zdravljenja ni bilo."

"Bi lahko bil aids?" sem poskusila, a je Hamida moje vprašanje preslišala in vprašala: "Verjameš v črno magijo? Saj veš, v bomohe in podobno."

"Slišala sem te zgodbe, seveda. Kdo jih pa ni? Nikoli pa nisem dejansko srečala nikogar, ki bi imel kako tako izkušnjo iz prve roke. Čakaj, menda mi ne boš rekla ... Oh, daj no daj!"

"Jaz se na tvojem mestu ne bi tako brez pomisleka norčevala."

"Zakaj? Imaš ti osebne izkušnje?"

"Videla sem na svoje oči."

"Se šališ, ne?"

"Ne, se ne. Pravzaprav je Tim prvi namignil, da bi bil lahko Andrew žrtev črne magije. Seveda je zrasel v Sabahu kot ti in jaz, vendar je slišal vse mogoče. Moram pa reči, da sem bila sprva tudi jaz enako nejeverna kot ti. No, da skrajšam: prosil me je, naj mu pomagam poiskati zanesljivega bomoha, in to sem storila. S pomočjo očetovih zvez sem našla nekoga dovolj uglednega. In ko sta bila pripravljena za pot v Sabah, sva šla z Normom z njima."

Seveda nismo stanovali pri Timovem očetu, saj smo bili v glavnem vsi mnenja, da ima vsa stvar, če je resnična, nekaj opraviti s Cecilio. Šli smo v hotel v Kota Kinabalu in poslali sporočilo bomohu, ki je bil nastanjen blizu Kudata. Po nekaj tednih čakanja smo dobili odgovor bomoha ali vsaj nekoga z istim imenom. Sel nam je povedal, da je bomoh pripravljen izvesti eksorcizem ali kakor koli se že temu reče, vendar za ozdravitev ne more jamčiti, ker je vse odvisno od Boga. Vsekakor pa je želel, naj pridemo k njemu, saj je bil sam prestar, da bi pripotoval k nam. Zelo čudno in skrivnostno vse skupaj, vse te priprave. Nihče nam ni natančno povedal, kdaj in kje se bomo srečali z njim, samo da naj se javimo v tem in tem hotelu v Kudatu in počakamo na šoferja. Povedali so nam tudi, da – nenavadno – lahko prinesemo s seboj fotoaparata, če želimo.

Odleteli smo torej v Kudat in se nastanili v hotelu. Naslednjega dne se je pojavil mladenič s terenskim avtom, da bi nas odpeljal tja. Vožnja je trajala večino dneva in ko smo prispeli do kočice nekje bogu za hrbtno, je bila že tema. Tam je bil starec. Grčav in rjav, takega imam v spominu. Oblečen v črno razen belega pasu in rdeče rute okrog senc. Bos. Oljna svetilka. Zelo mračno. Cvrčanje čričkov vse naokrog. Skovikanje sov. Kraj, kjer se človek ne bi rad znašel sam – ne podnevi ne ponoči.

Obred je bil dolgočasen in dolgočasen. Običajne stvari, o kakršnih bereš v knjigah o malajski magiji. Rumen riž, zakol belega petelinčka, kri, sveče, prasketanje kadila in dim iz žarečega oglja, črna bombažna preja in jajce. Najbolj se spominjam jajca. Nekaj je napisal nanj in pri tem monotono pripeval. Prepoznala nisem ne jezika ne pisave. Lahko bi bila arabska. Potem je rekel Andrewu, naj se sleče, in ga začel drgniti s tistim jajcem po vsem telesu. Spominjam se, da sem pomislila, da če se Andrew ob tem ne bo prehladil, ga bodo pa pokončali komarji. Medtem ko se je to dogajalo, nismo smeli slikati. Samo opazovali smo lahko. Smešno, veš. Zdaj ko govorim o tem, se mi vse skupaj zdi skoraj komično. Takrat pa nisem čutila nobene želje ali nuje, da bi se smejala. Bili smo smrtno resni. In mrtvaško tihi. Naposled je prepevanje potihnilo. Skoraj v istem trenutku je zunaj treskoma padel kokosov oreh ali nekaj takega. Prisežem, da mi je za trenutek ali dva zastalo srce. Videla sem, da sta se tudi Norm in Tim zdrznila. Starec pa kot da ni ničesar slišal. In Andrew – on je samo ležal tam z zaprtimi očmi. Kot da bi spal. Ali kot v transu. Ali kot mrtev.

Spet prepevanje. Tokrat je starec pograbil petelina, mu namočil repna peresa v skledo vode, pokrite s cvetnimi listi, ter z njimi poškopil Andrewovo telo z vodo. Andrew se ni ganil. Niti trznil ni. Zelo neprijetno, kot si lahko misliš. Potem je bomoh, še vedno popevajoč, le da glasneje, pomočil desno roko v skledo z vodo in naredil takole nad Andrewovim obrazom – "Hamida je skrčila prste desne roke, položila palec čez nohte, nato pa z naglim gibom razprla prste.

"Ob tem je Andrew odprl oči. Kako mi je odleglo! Pomagali smo mu sesti in se obleči. Potem nas je starec zbral okrog njega in razbil jajce na krožnik. In – to boš težko verjela – iz njega je primezela temnorjava tekočina, kot venozna kri. Pa to še ni bilo vse. Izpulil je pero iz petelinove peruti in začel mešati z njim to mezgo. Druga za drugo so se začele materializirati stvari: najprej čisto majhen kipec nečesa, česar nismo mogli prepoznati. Človeška oblika, pa vendar ne človek. Vsaj po mojem ne. Bil je premajhen in svetloba preslaba, da bi razločili kako podrobnost. Potem igle. Enajst igel. Črnih. Tankih. Togih. Kot kocine divjega merjasca. Ničesar se nismo smeli dotakniti, pač pa je Norm lahko fotografiral, medtem ko sta se Tim in starec pogovarjala v enem izmed domorodskih jezikov, ki jih ne razumem.

Pozneje mi je Tim povedal, da je tistih enajst igel predstavljalo moč enajstih bomohov, vsakega iz druge zvezne države. Kipec je bil tajski ali indonezijski. Očitno si je nekdo želel Andrewove smrti in ni hotel ničesar tvegati."

"Čakaj malo," sem se vmešala. "V Maleziji imamo štirinajst zveznih držav."

“Tako je,” je rekla Hamida. “Bomoh nam je povedal, da se mu ni posrečilo dobiti ven vseh igel. Preostali trije uroki so bili premočni. In zato je Andrew čez nekaj mesecev umrl. Natanko štirinajst mesecev po zastrupitvi ali uročitvi ali kakor koli hočeš to imenovati.”

Spomnila sem se razglednice iz Midaha in časopisne vesti o Hutchesonovih.

“Kaj pa polsestra? Kaj se je zgodilo z njo?”

“Ne vem. Tim se mi je po tistem zgubil izpred oči. Ko je Andrew umrl, mi je poslal kratko sporočilo. Tako sem zvedela, da je vse podedovala ona. Nekaj let pozneje sem slišala, da sta v nekaj tednih umrla najprej Timov oče in nato še Tim – in to v okoliščinah, ki niso bile nikoli pojasnjene. Več od tega ne vem. Zdaj pa naročiva. Sestradata sem!”

Ostanek večera je Hamida govorila samo o svojih dveh otrocih, ki sta se rodila po tem, ko sva se nazadnje videli. Pred hotelom, tik preden je stopila iz avta, pa je rekla: “Še vedno imam Normove fotografije tistih stvari iz jajca. Ko pridem domov, jih izbrskam in ti jih pošljem.”

Odtlej ne morem nehati misliti na Hamidino zgodbo. Prav ima. To bi bil imeniten roman. Celo več romanov. V njej je neskončno možnosti za razburljiv zaplet – homoseksualnost, krvoskrunstvo, romantika, neuslišana ljubezen in peklenške spletke, umor, očetomor. In še kanček malajske magije. Postkolonialna srhljivka – le da bi mene, ki sem tudi postkolonialna, verjetno obtožili posnemanja Conrada ali Maughama ali Kiplinga. Ali pa vseh treh.

Danes zjutraj se je oglasil Ah Meng, računalniški tehnik, da bi pogledal moj modem, ki ga je (spet!) sesula strela. Kot navadno sva popila kavo in poklepetala. Sumim ga, da pride, kadar koli mu pomignem ali ga pokličem, ker so mu všeč ti klepeti. Najbrž se mu moram zdeti malo čudaška, ker sem po rodu Kitajka, pa ne znam govoriti tega jezika. Vendar mi tega ne zameri. Pravzaprav je videti, kot da uživa, ko me poučuje o kitajski kulturi – feng šui in take reči. In tako sem mu povedala o eksorcizmu, prepričana, da bo pogoltnil zgodbo na dušek. Vendar se je izkazal trdnejšega racionalista od mene. Po njegovem gre zgolj za ročno spretnost.

“Kar poglej. Teh reči nikoli ne počnejo pri sončni svetlobi,” je rekel. “Vedno jih izvajajo v temi, ponoči ali v hiši. Če jim rečeš, naj to počnejo goli ali samo v spodnjem perilu, ko ne bi mogli ničesar nikamor skriti, ne bodo hoteli. Sploh je pa moški nazadnje tako ali tako umrl. Ni res?”

Glede tega ima gotovo prav.

Prevedla Maja Kraigher